

Phlogiston

Часопис за историју и филозофију
науке и технологије

Journal for History and Philosophy
of Science and Technology

UDC 001 (091)

29/2021

ISSN 0354-6640

ISSN 2620-1720 (Online)

MUSEUM OF SCIENCE AND TECHNOLOGY – BELGRADE
МУЗЕЈ НАУКЕ И ТЕХНИКЕ – БЕОГРАД

Саша Панчевачки¹

Клиничко-болнички центар Земун, Земун

Никола Конески²

Институт за новију историју Србије, Београд;
Регионални центар за таленте *Михајло Пуџин*, Панчево

Драгољуб А. Цуцић³

Регионални центар за таленте *Михајло Пуџин*, Панчево

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ПОРЕКЛА МИХАЈЛА ПУПИНА⁴

Апстракт

Предмет нашег истраживања је порекло Михајла Пупина, односно порекло идворског рода Пупин. Један од основних циљева рада је да приложи нове податке и тумачења о присуству поменуте породице у Идвору, односно да се што прецизније одреди година њиховог доласка у ово место, као и да се прикажу место, или места, у којима су претходно живели. Рад је састављен уз помоћ

¹ sasa.pancevacki@gmail.com

² nikolakoneski31@gmail.com

³ dragoljub.cucic@rctpupin.edu.rs; dragoljub.cucic@gmail.com

⁴ Захваљујемо се Михајлу Пупину, истоименом рођаку научника Михајла Пупина на пристанку на генетско тестирање, као и на породичним предањима о пореклу рода Пупин. (Михајло Пупин, истоимени рођак научника Михајла Пупина рођен је 1981. године. Студирао је историју. У роду је са научником Михајлом Пупином преко „гране” Николе Пупина, рођеног брата Константина, оца научника Михајла Пупина. Није једини мушкарац у роду Пупин, тако да се додатна истраживања уз помоћ генетског тестирања тек очекују.) Напомињемо да је крсна слава Михајла Пупина, рођака прослављеног научника Михајла Пупина, Мала Госпојина, уосталом као и код нашег прослављеног научника Михајла али и осталих носилаца презимена Пупин у Идвору. Такође, велику захвалност на помоћи дугујемо др Војиславу Д. Симоновићу, ванредном професору на Катедри за пољопривредно машинство на Машинском факултету Универзитета у Београду на узимању ДНК узорка ради генетске анализе рода Пупин, као и на уступању пописа Банатске земаљске милиције 1753. године. Напомињемо да је крсна слава Михајла Пупина, рођака прослављеног научника Михајла Пупина, Мала Госпојина, уосталом као и код нашег прослављеног научника Михајла али и осталих носилаца презимена Пупин у Идвору. Такође, захваљујемо се Друштву српских родословаца *Порекло*, као и њеном директору господину Јовици Кртинићу, на анализи ДНК узорка члана идворског рода Пупин, као и на уступању резултата тестирања. Захваљујемо се и члану Друштва српских родословаца *Порекло*, Луки Јелићу, на анализи резултата. Користимо ову прилику да се захвалимо и историчарки уметности из Историјског архива у Панчеву, Маји Пујин, на помоћи приликом истраживања.

литературе, али и изворне грађе која до сада није представљена научној јавности, или која није представљена у целовитом обиму, уз коришћење модерних метода утврђивања патерналног порекла рода (Y DNK).

Кључне речи: Михајло Пупин, род Пупин, порекло, Идвор, Y DNK

1. Увод

Предмет нашег истраживања је порекло Михајла Пупина,⁵ односно порекло идворског рода Пупин. Пре нашег истраживања, поуздано се знало да је Михајло Пупин рођен у Идвору, од оца Константина и мајке Алимпијаде, као и да су се Константинови родитељи звали Арсеније и Стана. Када су и одакле Пупини дошли у Идвор? Како су се звали Арсенијеви родитељи и даљи преци? Какво је генетско патернално порекло (генетика мушког прапретка) идворских Пупина? Да ли је презиме увек било исто? Циљ нашег истраживања је да пронађемо прве помене породице Пупин у Идвору, да откријемо најстарије забележене претке и презимењаке Михајла Пупина у Идвору, као и да покушамо да дамо одговор на питање одакле су и када дошли у Идвор. За састављање овог рада смо, осим литературе, користили и многобројне до сада необјављене изворе. Користили смо грађу из Историјског архива у Панчеву (црквене матичне књиге), Ратног архива у Бечу (пописе граничара Банатске земаљске милиције), потом из Цркве Светих Благовести у Идвору (домовни протокол), као и све доступне податке на интернету.⁶ Такође, било нам је важно и данашње размишљање о пореклу, као и (не)постојање предања породице Пупин која и даље насељава Идвор, Панчево. Посебну пажњу смо посветили етимоло-

⁵ Школовање је започео у родном Идвору и наставио у оближњим Перлезу/Црепаји, а потом у Панчеву. Још у тим данима, Михајло је био спреман да се бори за интересе српског народа, о чему сведоче догађаји из 1872. године, због којих је био приморан да школовање настави у Прагу. Током школовања у Панчеву је имао велику подршку од стране проте Васе Живковића који је забележио: „Пупин је син граничарски [...] морао другу децу подучавати и себи онако рано хлеба и хаљиница набављати и опет ваљаношћу попети се на прво место. Евала, благо нама кад имамо таквих ваљаних Србчића, хиљадиле нам се”. Након одласка у Америку бавио се, између осталог, и подршком српском народу. Помагао је српским православним манастирима и црквама (Жича, Грачаница, црква у Чапљини, црква у Охриду и тако даље). Био је члан Матице српске, као и Српске краљевске академије. Драгољуб Цуцић и Драгољуб Мартиновић, *Научник, изумишљел, професор, родољуб - Михајло Идворски Пупин: илустрирана монографија* (Београд: Институт Михајло Пупин Београд, Дом Културе Михајло Пупин Идвор, 2020).

⁶ Видети: Familysearch, <https://www.familysearch.org/en/>.

гији презимена Пупин. Осим старијих метода, применили смо и нове методе истраживања порекла. У питању су генетска испитивања патерналног порекла кроз ДНК анализу Y хромозома.

2. Насеље Идвор

„Моје родно место је Идвор, мало село које се налази у близини главног пута у Банату, који је тада припадао Аустроугарској, а сада је важан део Краљевине СХС. Ову покрајину су на Мировној конференцији у Паризу 1919. године тражили Румуни, али је њихов захтев био узалудан. Они нису могли побити чињеницу да је становништво Баната српско, нарочито у оном крају где се налази Идвор. [...] У Идвору ниједна нација, осим српске није живела. Од када се памти, идворски Срби су се сматрали браћом Срба из Србије, који су се налазили само на неколико пушкомета даље од Идвора, на јужној страни Дунава. Ведрих дана из Идвора се јасно може видети Авала, планина близу Београда. Ова плава планина, која је за мене у то доба била нешто посебно, изгледала је као да увек подсећа Србе у Банату, како их Срби из Србије мотре оком пуним нежне пажње”, писао је Михајло Пупин у својој аутобиографији 1923. године.⁷

Родно место Михајла Пупина није се одувек налазило на данашњој локацији. Званично, први помен банатског села Идвор је био у Пећком катастигу (1660, 1666). У питању је забелешка монаха из Пећке патријаршије који су скупљали прилог за цркву.⁸ Ипак, наишли смо на податак да је село Идвор далеко старије, па чак и старијег назива од до сада познатог помињања у Пећком катастигу. Наиме, Идвор проналазимо у попису житеља Темишварског санџака (1569, 1579), и то као Одворац/Одвор, који је припадао Чаковској нахији и налазио се у близини села Уздин.⁹ Наредни помен Идвора био је током Великог бечког рата, током којег се догодила Велика сеоба Срба под српским

⁷ Михајло Идворски Пупин, *Са ђашњака до научењака* (Београд: Фонд Младен Селак – Млади проналазач, 2013), 20.

⁸ Том приликом, као дародавци села Идвор записани су поп Сава, кнез Мата, Јанош, Стамена, Сава Степановић, Маринко, Адам и Јован. Душан Ј. Поповић, *Срби у Банаџу до краја 18. века: историја насеља и сџановништва* (Београд: Научна књига, 1955), 112.

⁹ Engel Pál, “A temesvári és moldovai szandzsák törökkori települései 1554–1579”, (Szeged, 1996), 97, map 1, преузето 21. 3. 2021, https://library.hungaricana.hu/en/view/CSOM_Dae_08/?query=A%20temesv%C3%A1ri%20%C3%A9s%20moldovai%20szandzs%C3%A1k%20t%C3%B6r%C3%B6kkori%20telep%C3%BCl%C3%A9sei%201554-1579%20-%20&pg=0&layout=s.

патријархом Арсенијем III Чарнојевићем. Током овог рата, Идвор је имао 40 кућа и припадао је Панчевачкој нахији. Године 1717. је имао четири домаћинства, док се у попису становништва Панчева и околних места из 1733. године Идвор не помиње као насељено место. Међутим, 1734/35. године се помиње као насељено, а 1736. године постоји податак да је имало 12 домова. Уследила је куга, услед које је остало само осам домова у Идвору, да би се касније три дома угасила. Ускоро ће се Идвор поново помињати као ненасељено место, према попису пустара у Панчевачком дистрикту (1739/40). Међутим, постоје и подаци да је 1740. године у Идвору постојало осам домова.¹⁰ У вези порекла Срба у Идвору постоје и одређена предања старих мештана, који су ту живели у 19. веку. Тако је по речима деде Батикиног, део Идвораца био из Старе Србије, део из Шумадије, а део се из Метохије доселио у Идвор.¹¹ Јован Ердељановић наводи да је деда (бабо) Батикин запамтио од старих Идвораца причу да је Идвор насељен Србима још током Велике сеобе Срба под патријархом српским Арсенијем III Чарнојевићем, и том приликом наводи да су и друга банатска села уз Тамиш насељена у истом периоду. Са друге стране, Ердељановић даље пише да је део Идвораца (у периоду када је он истраживао, двадесетих година 20. века) запамтио своје старо порекло, као и да су у Идвор ипак дошли са Шакабентом, у Другој сеоби Срба (1739/40).¹² Међутим, Срета Пецињачки наводи да је најстарији слој идворског становништва насељен тек 1751/52. године, Србима граничарима из Поморишко-потиске војне крајине.¹³ Судаћи по првим свештеницима и насељима одакле потичу, управо се насеља из којих су они долазили могу размотрити као потенцијална места одакле је дошао и род Пупин. Забележени су свештеници Павле Путић из Шајтина (1767) и Јован Симић из Сомбора, док је Никола Петровић био из Гроцке. Део Срба је дошао и из кикиндског краја у периоду од 1767. до 1770. године.¹⁴

¹⁰ Срета Пецињачки, *Панчевачки дистрикти: 1717–1773* (Нови Сад: Филозофски факултет, Институт за историју, 1985), 139–140.

¹¹ Пупин, *Са њашњака до науцењака*, 12; Слава Тодоров, *Идвор: монографија* (Панчево, 2004), 31–45.

¹² Као доказ за тврдње Ердељановића о пореклу Идвораца из Старе Србије навешћемо род Белићи-Ђакарети/Ђакарини, који имају предање о пореклу из Ђаковице у Метохији. Јован Ердељановић, *Срби у Банаћу: Насеља и становништво* (Нови Сад: Матица српска, 1992), 96–99.

¹³ Пецињачки, *Панчевачки дистрикти, 1717–1773*, 139.

¹⁴ Поповић, *Срби у Банаћу до краја 18. века, историја насеља и становништва*, 112.

Сматра се да су потиски и поморишки граничари населили више банатских насеља, која су у периоду од 1753. до 1764. године припадала Банатској земаљској милицији (била је подељена у шест горњих компанија, којима је припадао и Идвор, који је са Чентом чинио најмању пету компанију, чији је заповедник био капетан Михаило Соринка/Зодинка).¹⁵ Уместо Банатске земаљске милиције, 1773. године је формиран Илирски/Српски граничарски пешадијски пук, који је укинут 1776. године и прикључен 12. банатско-немачкој регименти.¹⁶

По подацима оберлајтната Грубора (1780), Колонизациона комисија је обавештена да се у Идвору и околини граде куће, те се сматра да је 1779/80. године почело пресељење села на нову локацију. Претпоставља се да је узрок пресељења била куга. Међутим, недоумицу у вези године коначног пресељења места Идвор на нову локацију, ствара податак да је на месту старе локације постојала мала црква све до 1795. године, те се стога сматра да је то била година коначног пресељења Идвора на нову локацију.¹⁷

3. Презиме Пупин

У изворима проналазимо две варијанте презимена рода који је предмет нашег истраживања: *Пуйић* и *Пуйин*. Етимологија ове две варијанте презимена могла би бити од речи *пуйолак*, *пуй*, али и по делу тела.¹⁸ Не знамо на који начин, када и због чега је породица добила наведене варијанте презимена. Међутим, од почетка 19. века, у изворима проналазимо само једну варијанту презимена овог рода – Пупин. Касније, током својих истраживања, Ердељановић бележи породицу

¹⁵ Занимљиво је рећи да је у питању човек који је рођен 1710/11. године, а чин капетана потиског места Жабал добио је 1744. године након што се истакао у борбама у Баварској. Управо 1748. године је забележен као капетан граничарског места Жабал у Потиској војној граници, а по распуштању границе определио се да остане у војном статусу и 1751. године прешао је у Идвор. Владан Гавриловић, „Попис Потиске војне границе из 1748. године”, *Мешовића браћа*, 32 (2011): 270.

¹⁶ Јелена Илић-Мандић, „Насељавање поморишких и потиских граничара у Банат”, *Зборник Машице српске за историју*, 89 (2014): 40; Тодоров, *Идвор: монографија*, 31–45; Срета Пецињачки, *Граничарска насеља Банаћа (1773–1810): I шом (А-И)* (Нови Сад: Матица српска, 1982): 324–325.

¹⁷ Тодоров, *Идвор: Монографија*, 31–45.

¹⁸ Милица Вујанић и др, *Речник српскога језика* (Нови Сад : Матица српска, 2011), 1074; Светозар Марков, *Дињаш некад и сад* (Темишвар: Савез Срба у Румунији, 2018), 398.

Пупин у Идвору и наводи да су презимена која се завршавају на „ин” типична за Србе староседеоце у Банату.¹⁹

Осим презимена идворског рода Пупин, по свему судећи независно од поменутог рода, постојало је још неколико родова за које немамо јасне доказе о повезаности са идворским Пупинима/Пупићима, а чија презимена и надимци у себи садрже корен *ūyū*.²⁰ Што се презимена Пупић тиче, оно је забележено у Панчеву, двадесетих година 20. века, у Доњој вароши. Та породица претходно се доселила из Ковина, где је пре више од три стотине година дошла са простора херцеговачко-црногорске границе (крсна слава је Ђурђевдан).²¹ Пронађено је, такође, још неколико породица са презименом Пупић.²²

¹⁹ Ердељановић, Срби у Банаџу, 9. Међутим, презиме Пупин се може пронаћи у изворима широм Европе, али се не може пронаћи директна веза између банатских Пупина и појаве презимена Пупин у другим деловима Европе. Презиме Пупин јављало се на простору данашње Француске у 16. веку (Магдален Пупин (Magdeleine Pupin), крштена 1588, од оца Јохана Пупина (Johan Pupin)), Енглеске у 17. веку, као и Словачке, Мађарске, Белгије, Немачке, Румуније и Украјине у 18. веку. Године 1715. појављује се Јоанес Пупа (Joannes Pupa), у месту Чефа у близини града Орадеа, у Румунији. Јован Пупин је 1715. и 1720. године забележен и у попису места Кичурња, данас град у Украјини по имену Кичомиј. Преузето 21.3.2021, https://adatbazisokonline.hu/adatbazis/az-1715_-evi-orszagos-osszeiras/adatlap/342?search=pupin&term=eyJxIjoicHVwaW4lLCJmcSI6W10sInNvcnQiOiJzY29yZSIsImFxljoiIiwYXFUeXBBljoiln0=&curr=1; Преузето 21. 3.2021, https://adatbazisokonline.hu/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/5011?search=pupa&term=eyJxIjoicHVwYSIsImZxIjpbXSUwIC29ydCl6InNjb3JllwiYXEiOiIiLCJhcVR5c; Преузето 21. 3. 2021, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:6984-XJ3Z>.

²⁰ У књизи Јована Ердељановића, Срби у Банаџу, забележено је да је у источном дела Баната постојало презиме Пупин у Великој Кикинди, и то као старија варијанта каснијег презимена Путић/Путник (крсна слава Свети Јован).

²¹ Гледајући попис породица које је Јован Ердељановић забележио у Ковину двадесетих година 20. века, не наилазимо на породицу Пупић, али је наведен род „Шалиначки-Пупићеви”. Током Првог светског рата, помиње се војник Миливој Пупић из Ковина, рођен 1893. године, кадет 61. пешадијске регименте заробљен у Потензи у Италији. Занимљив је и податак да се на списку ратних губитака аустроугарске војске налази и Михаел Пупин, члан 8. компаније 45. пешадијске регименте (Санок, Пољска), погинуо 1916. године. Преузето 3. 6. 2021. https://digi.landesbibliothek.at/viewer/image/AC08513816_Verlustliste_Nr_0508/3/-/; Преузето 3. 6. 2021, https://digi.landesbibliothek.at/viewer/image/AC08513816_Verlustliste_Nr_0392/36/LOG_0025/.

²² Братство Пупић из села Запланика (данашња Западна Херцеговина), које се из тих крајева иселило у време турско-млетачких ратова. У Великој Кикинди се помиње извесни Јозеф Пупић (Joseph Pupits), родом из Бродске граничарске пуковније, који је био бележник великокиндског дистрикта 1808. године. Јован Цвијић, ур., *Насеља српских земаља*, 2 (Београд: Држав-

На споменику сенмартонским борцима у Другом светском рату помињу се Аркадија Пупин, Милорад Пупин и Радивој Пупин. Укупно две фамилије у овом месту су имале Пупин као свој породични надимак.²³ Породични надимак Пупин/Пупа забележен је такође и у селу Дињаш (данашња Румунија) и везан је за породицу Марков (крсне славе Јовањдан и Никољдан).²⁴ По свему судећи, све горенаведене породице су се касније населиле у поменутих местима, будући да ове варијанте презимена не проналазимо у попису становништва Хабзбуршке монархије из 1828. године.²⁵ При попису београдског становништва 1733/34. године, наведен је „Живковић Стојко (или Пупин)”, а при скупљању прилога за Темишварску епископију 1731. године, прилог за изградњу цркве дао је „Живковић Стојко (Пупин зет)”.²⁶

Постоји и теорија о цинцарском пореклу Пупина, али је она неутемељена и контрадикторна. Код Трифуновског се може пронаћи предање локалних мештана да је у селу Вевчани, поред Охридског језера, настањен род Пупини који прославља крсну славу Свету Богородицу. У питању је, по предању, породица цинцарског порекла, која је живела у селу Нича у данашњој Албанији. Наводно, након што су им Турци убили старешину дома, остала је жена Пупа са четири сина, који су се, почетком 19. века, доселили у Вевчане. По причи мештана, Пупина два сина, Ђорђе и Никола, остали су у селу, док се син Стојан иселио у Топлицу. Име, као ни судбина четвртог сина се не знају са сигурношћу. Такође, по причама мештана Вевчана, Михајло Пупин потиче управо од поменутог четвртог сина. Наводи се податак да је Годишњи сабор у Вевчану на дан Светог Преображења уједно и слава свих родова у Вевчанима, осим Пупиних, који славе Свету Богородицу.²⁷ С друге стране, Павле Митрески у својој књизи другачије интерпретира догађаје веза-

на штампарија Краљевине Србије, 1903), 1199; Васа Стајић, *Великокикингски диштрикии: 1776–1876* (Нови Сад: Матица српска, 1950), 336.

²³ Стеван Бугарски, „Споменици Срба у Румунији жртава светских ратова”, *Темишарски зборник*, 7 (2014): 143; Стеван Бугарски, „Ономастика села српског Семартона”, *Темишварски зборник*, 4 (2006): 138.

²⁴ Марков, *Дињаш некад и сад*, 106, 115, 395.

²⁵ Преузето 3. 6. 2021, <https://www.familysearch.org/library/books/records/item/232148-redirection>; преузето 3. 6. 2021, <https://www.familysearch.org/library/books/records/item/232808-redirection>.

²⁶ Душан Ј. Поповић, *Београд у 18. веку од 1717–1739. године* (Београд: ЗД+, 2011), 74.

²⁷ Јован Ф. Трифуновски, *Охридско-Сџрушка област: антропогеографска истраживања* (Београд: Српска акадимија наука и уметности, 1992), 105, 187, 189.

не за насељавање поменутог рода у Вевчане, а касније и на просторе северно од Дунава. Даље, Митрески наводи да је род Пупин пореклом из албанског села Ниче у близини Москопоља, а да је за време власти Али-Паше Јањинског (рођен 1740. године) и његовог освајања Делвина (1784), Михајлов чукундеда, Василије Пупа, убио турског војника на пазару, због чега је породица морала да се исели. Као казна за убиство, Василије је убијен, а његова жена Пупа је са децом протерана у Вевчане, дакле у периоду након освајања Делвине, односно после 1784. године.²⁸ У својој књизи Митрески даље покушава да објасни и реконструише досељавање поменутог рода из Вевчана на просторе северно од Дунава, уз доста контрадикторности. По тврдњи Петра Кочовића, која се налази у саставу предговора књиге Митреског, преци Михајла Пупина су на просторе северно од Дунава дошли из Вевчана, у Другој сеоби Срба са патријархом Арсенијем IV Јовановићем Шакабентом, а као доказ за ту тврдњу наводи слику Паје Јовановића Сеоба Срба (на којој је наликана Прва сеоба Срба 1690. године под патријархом српским Арсенијем III Чарнојевићем, а не Друга сеоба Срба 1739/40. године), коју је Михајло Пупин наводно лично наручио, а на којој су наводно насликани његов деда Арсеније и Михајло, који су се том приликом населили у Земун.²⁹ Наведене тврдње Митрески поткрепљује документом из Земунског магистрата (наводи да је у питању 1785. година, а на документу пише 1787. година), на ком је „Михајло Константин Поп (Michael Constantin Popp)“ уписан као трговац који је требало да плати државну таксу за трговину стоком.³⁰ Такође, он наводи да је у питању Михајлов деда, а да је презиме погрешно записано као „Поп (Popp)“, уместо „Пуп (Pupp)“, јер су „мађарски чиновници писали готицом“, и да је презиме „Поп (Popp)“ у међувремену добило германизовану форму „Попен (Poppen)“, те тако објашњава етимологију презимена Пупин. Досељавање рода Пупин у Идвор везује се за Арсенија, који је „добио земљу у Идвору и сагласност са привилегијама“, те се оженио Станом. Иако приликом навођења Михајлових директних предака он наводи Арсенија као првог позна-

²⁸ Павле Митрески, *Михајло И. Пуџин: од Вевчани до Идвор* (Струга: Ирис Струга, 2020), 10, 25.

²⁹ Митрески, *Михајло И. Пуџин: од Вевчани до Идвор*, 9. Званично, слику је наручио патријарх Георгије Бранковић за потребе излагања на великој Миленијумској изложби у Будимпешти, 1896. године.

³⁰ На почетку своје књиге, Митрески пише да је поменути „Михаел Попен“ Пупинов деда, и да је његово презиме германизовано од стране угарског суда, док на другом месту наведеног трговца уписује као „Михаила Константина Пупу“.

тог претка, у једном делу књиге он пише да се Арсенијев отац звао Константин.³¹ Остаје нејасно када су заправо преци Михајла Пупина дошли у Идвор по Митреском јер он наводи да је породица у Вевчане прешла тек 1784. године, а да је пределе северно од Дунава населила управо из Вевчана у Другој сеоби Срба 1739/40. године. Дакле, у питању су заиста контрадикторне тврдње које се међусобно искључују. Такође, у наставку рада можемо поуздано рећи да не проналазимо доказе за тврдње Митреског, а како је присуство рода Пупин/Пупић у Идвору забележено далеко пре поменутог документа из Земунског магистрата (што ћемо и изложити у наставку рада), налазимо да су тврдње Митреског неосноване и непоткрепљене доказима, односно изворима. Такође, доказе за постојање породице са презименом „Пупин” у селу Вевчане, ми не проналазимо, већ наилазимо на породицу са презименом „Пупиноски” и то тек касније (након 1945. године), у Београду.³² У књизи Душана Поповића *О Цинцарима*, не наилазимо на податак да је Пупа било женско име типично за цинцарску популацију, нити презиме Пупин међу пописаним презименима цинцарског порекла.³³ С друге стране, извлачење закључка да је Михајло Пупин цинцарског порекла на основу неутемељених тврдњи, да је презиме рода проистекло из женског имена Пупа, погрешно је, будући да се порекло рода посматра кроз порекло директног мушког претка.

Пронашли смо такође и родовске надимке који имају сличности са презименом Пупин. На пример, род Пупинци, који је забележен у селу Буљесовце у Врањској Пчињи.³⁴ Такође, у селу Декутинце се помиње род Пупинци, који је у 18. веку придошао из области Крајишта.³⁵ Та-

³¹ Митрески, Михајло И. *Пупин: од Вевчани до Идвор*, 38, 39, 40, 42.

³² У картону житеља града Београда и Земуна (1922–1954), пронашли смо чланове породице са презименом Пупиноски из Вевчана, који су као зидари дошли у Београд после 1945. године. Наводе се Никола Пупиноски (рођен 1882. године, од оца Наума), који је једно време био и у кући Пупиноског Илије, и Јован Пупиноски (рођен 1901. године, од оца Митра). Осим ове породице, у Вевчанима нисмо пронашли изворе који би нам сведочили о постојању породице Пупин у Вевчанима крај Охрида. Преузето 3. 6. 2021, https://digitalni.arhiv-beograda.org/show_document.php?id=973600; Преузето 3. 6. 2021; https://digitalni.arhiv-beograda.org/show_document.php?id=973599.

³³ Душан Ј. Поповић, *О Цинцарима: њрилози њишња њосѡанка нашеј ѡрађанској грушѡва* (Београд: 1937).

³⁴ Риста Т. Николић, *Врањска Пчиња у сливу Лужне Мораве* (Београд: Српска краљевска академија 1903), 119–120.

³⁵ Јован Ф. Трифуноски, *Врањска Кошлина: анѡројѡеоѡрафска исѡишѡивања: књѡиа груѡа-ѡосебан гео* (Скопје: Универзитетска печатница, 1963), 199.

кође, у месту Младо Нагоричане, помиње се и махала Пупинци.³⁶ Постоји и податак да је род Пупин из Идвора пореклом из Старе Србије, односно Скопске Црне Горе.³⁷

Све горепоменуте породице не можемо довести у директну везу са породицом Пупин из Идвора. Род Пупин (крсна слава Мала Госпојина) у Идвору представља српски староседелачки род у Идвору, који је по свему судећи (на основу позиције куће и чињенице да је била међу првим нумерама), пресељен на место новог Идвора из старог Идвора. У питању је једина породица у Идвору која слави крсну славу Малу Госпојину (Пресвету Богородицу). Занимљиво је то да је породица Пупин у Идвору такође једна од ретких за коју није забележен породични надимак – *шиицнаме*, што је иначе било уобичајено за староседелачке родове у Банату.³⁸ Бављење пореклом одређених породица олакшава и постојање породичних предања о даљем и старијем пореклу. Код идворске породице Пупин оно нажалост није очувано.³⁹ Будући да немамо довољно извора који би нам омогућили да са сигурношћу тврдимо одакле је тачно род Пупић/Пупин дошао у Идвор, покушали смо да коришћењем модерних метода истраживања порекла породица, дамо одговор на поменуто питање.

4. Патернално порекло рода Пупин у Идвору

Тестирање патерналног порекла кроз Y хромозом је у ствари генетско тестирање порекла, искључиво по мушкој линији. Тестирањем Y хромозома Михајла Пупина из Идвора (крсна слава Мала Госпојина), имењака и презимењака чувеног научника Михајла Пупина, утврђено је да породица Пупин из Идвора припада хаплогрупи I2-R37>M423>L621>CTS10228>Y3120. Узорак је узео Војислав Симоновић, а тестирање је урађено преко ДНК центра за генетику у Београду, у сарадњи са Друштвом српских родословаца *Порекло*.

Грана L621 је највећа грана хаплогрупе I2, а из ње проистичу гране CTS10228 и још низводнија Y3120, која се везује углавном за етногезу Словена и њихову каснију експанзију односно сеобе са подручја

³⁶ Јован Трифуноски, „Средиште средњовековног Жеглигова”, *Гласник српској географској друштва*, 61 (1981): 77.

³⁷ Јован Трифуноски, *Охридско-сџирушка обласџ*, 189. Скопска Црна Гора је веома близу Врањске Пчиње.

³⁸ Ердељановић, *Срби у Банату*, 96–99.

³⁹ Податак дао Михајло Пупин, 3. априла 2021. године, Идвор.

источне Европе ка подручју југоисточне Европе. Старост гране Y3120 је, према подацима на веб-сајту *Ифул* (Yfull), процењена на око 2.200 година, тако да се за ову грану може рећи да је прилично млада. Испод гране Y3120 има још неколико подграна, а подграна којој припада породица Пупин би се могла утврдити једино даљим тестирањима.⁴⁰

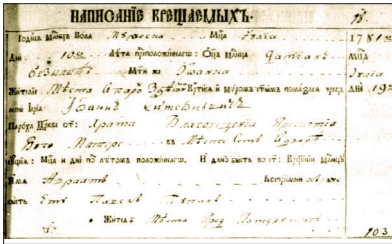
5. Породица Пупин у црквеним матичним књигама Идвора (1779–1895) и домовним протоколима (1845–1935)

Црквене матичне књиге Храма празника Благовести Пресвете Богородице у Идвору нису до сада систематски истраживане. У овом поглављу ћемо објавити податке о првим поменима презимена Пупин у Идвору у матичним књигама, о њиховим кумовима, као и најстаријим припадницима рода који су живели у 18. веку и почетком 19. века. Овде први пут наилазимо и на податак о другој варијанти презимена рода Пупин, а то је презиме „Пупић”. Наиме, црквене матичне књиге православне цркве у Идвору обухватају матичне књиге крштених и венчаних које се воде од 1779. године, као и матичне књиге умрлих које се воде од 1791. године.

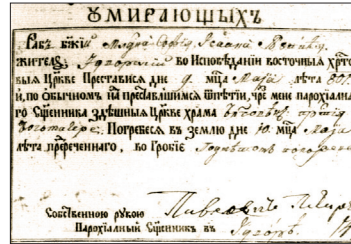
Најстарији чланови овог рода забележени у црквеним матичним књигама су Никола (1740–1793), Исак (1750–1824), Павел (година рођења непозната, преминуо пре 1791. године), Елисавета (не зна се година рођења, преминула 1799. године) и Арсеније (1769–1837). Они су током 18. века, али и почетком 19. века, уписивани у црквене матице наизменично као „Пупић”, и као „Пупин”. Наиме, ако посматрамо матичне књиге крштених, први поменути члан рода Пупин био је Павел Пупин (један од најстаријих чланова рода Пупин пронађених у матичним књигама Идвора, који је преминуо пре почетка вођења матица умрлих 1791. године), који је 1781. године био кум на крштењу Дамјану Везилићу.⁴¹ Исте године је забележено и крштење Павела, сина Исака и Ане Пупин (у питању је кружење имена Павел које је овом приликом други пут забележено у оквиру рода Пупин), а као кум

⁴⁰ Преузето 6. 6. 2021, <https://www.poreklo.rs/2021/05/30/poreklo-mihajla-rupina/>; Преузето 6. 6. 2021, <https://www.poreklo.rs/2019/03/28/haplogrupa-i2/>; Преузето 6. 6. 2021, https://www.eupedia.com/europe/Haplogroup_I2_Y-DNA.shtml; Преузето 6. 6. 2021, <https://www.yfull.com/tree/I2/>.

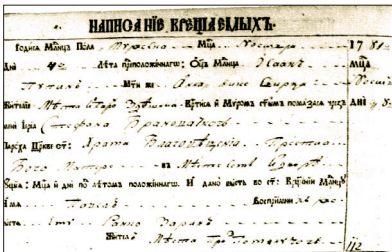
⁴¹ Породица Везилић је вероватно пореклом из Велике Кикинде. Тодоров, *Идвор: монографија*, 47.

1

3

2

Слика 1. Павел Пупин, кум на крштењу, у матицама крштених (1781)

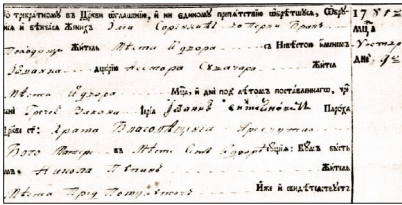
Слика 2. Исак Пупин и Ана Свирца, Павелови родитељи, у матицама крштених (1781)

Слика 3. Софија, ћерка Исака Пупића, у матици умрлих (1801)

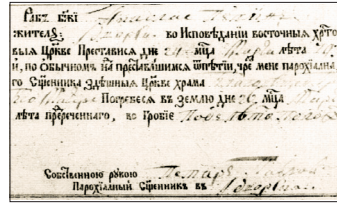
је забележен Зарин Ранко. Касније, 1787. године, Исак Пупин је добио ћерку Петру са супругом Аном (рођеном Свирца).⁴²

У матичним књигама венчаних, најстарији помен презимена Пупин и друге варијанте Пупић, јесте 1781. године, када је Никола Пупин забележен као кум Илији Соринкићу. Проналазимо га и у сачуваним матицама умрлих (1793), а уписан је као Николај Пупин. Не наводи се колико је имао година када је умро, али, с обзиром да се у матицама венчаних појављују његове ћерке Савка (која се удала 1786. године), као и Алка (која се удала 1794. године), може се претпоставити да је Никола рођен око 1740. године. У матичним књигама венчаних, приликом бележења венчања Николине ћерке Алке, он је уписан као Никола Пупић. То је први пут да у црквеним матичним књигама православне цркве у Идвору наилазимо на варијанту презимена овог рода Пупић, док последњи пут ову варијанту презимена проналазимо у упису Константина, оца Михајла Пупина, у матичну књигу крштених (1814).

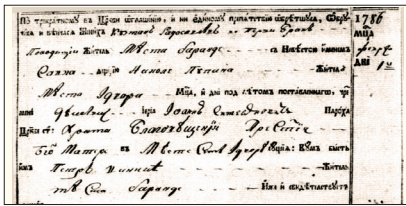
⁴² Историјски архив у Панчеву (у наставку текста ИАП), матичне књиге крштених (1781, 1787), умрлих (1793, 1799, 1801, 1824, 1837) и матице венчаних (1781) православне цркве у Идвору.

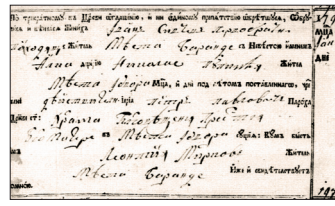
Слика 4. Никола Пупин, житељ Идвора, кум у матицама венчаних (1781)

Слика 5. Матица умрлих Николе Пупина (1793)

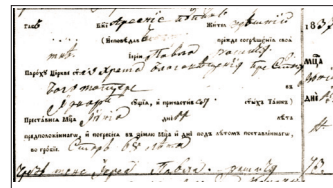
Слика 6. Венчање Савке, ћерке Николе Пупина, матичне књиге венчаних (1786)

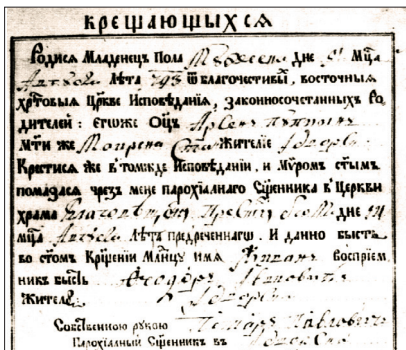
Слика 7. Венчање Алке, ћерке Николе Пупића, матичне књиге венчаних (1794)

Слика 8. Књига крштених, Константин, син Арсенија Пупића и Стане (1814)

Слика 9. Књига умрлих, Арсеније Пупин (1837)

Слика 10. Књига крштених, Живан, син Арсенија Пупина и Макрене Стан (1793)

СПИСАНИЕ НАРОДНО.

Иро Домовн.	И М Я И ПРОЗВИЩЕ ЖИТЕЛИЙ.	Родилося		Внчалося		Преставилося		Сумма Душъ		Полъ
		Лѣта	Иро Прото-кода	Лѣта	Иро Прото-кода	Лѣта	Иро Прото-кода	Мужскихъ	Женскихъ	
241. 321	Живанъ Живоиъ	1790				1849	236	×		
1834	Николай 1 ^й Св. Живоиъ	1806				1848	292	×		×
	+ Степанъ Св. Живоиъ	1805				1857	425	×		
	Дарья 1 ^я Живоиъ	1827	206	1847	517					
	+ Елизавета 2 ^я Живоиъ	1832	633	1851	647					
	+ Стефанъ 2 ^й Живоиъ	1808	1031	1836	110					
	+ Степанъ 1 ^й Св. Живоиъ	1828	110			1844	7	×		
	+ Елизавета 4 ^я Живоиъ	1845	685			1860	34	×		×
	+ Стефанъ 2 ^й Св. Живоиъ	1817	148			1843	170	×		×
	+ Елизавета 3 ^я Живоиъ	1845				1856	5	×		
	Михаѣл 1 ^й Живоиъ	1845	374	1867	3					
	+ Степанъ Св. Живоиъ	1808	647			1851	75	×		
	+ Степанъ Живоиъ	1774				1848	308	×		×
	+ Живанъ 1 ^й Св. Живоиъ	1847	145			1848	347	×		
	+ Елизавета Св.	1847	307			1851	179	×		×
	Петръ 2 ^й Живоиъ	1802	542	1870	10					
	Николай Св.	1847	334			1835		×		×
	+ Степанъ Св. Живоиъ	1810				1859	10	×		×
	Елизавета 4 ^я Живоиъ	1836	121	1874	11					

Слика 11. Домовни протокол православне цркве у Идвору (1845)

Због недостатка извора, не можемо са сигурношћу рећи који је од горенаведених чланова породице Пупин/Пупић (Никола, Исак, Павел) директни предак и отац Арсенија Пупића/Пупина (1769–1837), Михајловог деде. Као стричеви Михајла Пупина, у матичним књигама крштених и умрлих, помињу се Живан/Живојин (1793–1847)⁴³ и Марко (1802–?), који су били деца из првог брака његовог деде Арсенија са Макреном/Макрином Стан (?–1802), а потом и Никола (1806–1848), Јован (1811–1835), Стефан (1809–?), деца из другог Арсенијевог брака са Станом. Управо из другог брака Арсенија Пупића са Станом је рођен и Михајлов отац Константин (1814–1873). Примећујемо кружење неколико истих мушких имена у идворском роду Пупин/Пупић кроз 18. и на почетку 19. века (имена Никола, Павел, Арсеније).

⁴³ Живан/Живојин је рођен 1793. године, о чему сведоче матичне књиге рођених, али се по матицама умрлих, домовном протоколу из 1845. године, а касније ћемо видети да је то случај и са војним пописима 12. граничарске банатско-немачке регименте, наводи се да је рођен 1790. године.

Када говоримо о старим кумствима породице Пупић/Пупин током 18. века и почетком 19. века, посматрајући црквене матичне књиге, налазимо на неколико родова. Наиме породица Пупић/Пупин је венчавала и крстила припаднике породица Соринкић (кумство је први пут забележено 1781. године), Везилић (1781), Глоговац/Глоговачки (1786), Брезаков (1795) и Стојанов (1814). С друге стране, кумови који су крстили припаднике породице Пупић/Пупин долазе из породица Зарин (1781), Николић (1787), Ивковић (1793) и Међавин (1824).

Породица Соринкић је била пореклом из Жабља, Везилићи су дошли из Велике Кикинде, породица Николић (шпицнаме Шенђурски) је вероватно водила порекло из Сен Ђурђа у близини Темишвара, док је породица Глоговац/чки највероватније пореклом са Поморишја, из места Глоговац поред Арада.⁴⁴ За друге родове који су били у кумовским везама са родом Пупин/Пупић није познато место порекла пре њиховог досељавања у Идвор.

У домовном протоколу из 1845. године, породица Пупин је забележена под кућним бројем 115, потом и бројевима 241, 278 и 321. Наравно, помиње се и Михајло Пупин, уписан по крштеном црквенословенском имену „Михаил” 1854. године.

6. Чланови рода Пупић/Пупин у граничарској служби у Банату

Након распуштања Поморишко-потиске војне крајине, постојала је потреба да се формирају војне јединице које би биле задужене за мир у крајевима јужног и средњег Баната. Тако је 1752. године формирана Земаљска милиција, која је 1753. године подељена у шест компанија. Идвор и Чента чинили су најмању, 5. компанију, којом је заповедао капетан Михаило Соринка (Зодинка).⁴⁵ Прегледом докумената из Ратног архива у Бечу, који обухватају попис граничара и официра Банатске земаљске милиције 1753. године, наишли смо на први, а уједно и најстарији помен породице Пупић/Пупин у Идвору, односно на граничара Кузмана Пупића (Kusman Pupith, под редним бројем 158).⁴⁶

⁴⁴ Постоји место Глоговац и у Метохији, те ни то не смемо искључити као потенцијално место порекла овог рода.

⁴⁵ Јелена Илић, „Насељавање Потиских и Поморишких граничара у Банат (1751–1753)”, *Зборник Маџице српске за историју*, 89 (2014): 43.

⁴⁶ Österreichisches Staatsarchiv (у даљем тексту ÖStA), FHKA, BA, Ktn. 77 (rote Nr. 41), folio 301–412 und fol. 606–608.

May 1753

19

Alte, In, Das, Dorf, Idvor, Herr, Major, D. N. S.

Capitain Michael Sorinko

Stamm		Stamm	
Michael Sorinko	1		
Rogan	1		
Stamm			
Stambin Nicolek	1		
Jured	1		
Kolja	1		
Michajlo	1		
Michailo	1		
Michailo	1		
J. Pavl	1		
M. Pribin	1		
Zukus		10	8

Gemeine

Zukus		Zukus	
152 Jara	1		
153 Rada	1		
154 Pavl	1		
155 Michajlo	1		
156 Peter	1		
157 Jurischal	1		
158 Kusman	1		
159 Ostja	1		
160	1		
161 Pavl	1		
162 Anzja	1		
163 Jancko	1		
164 Fredica	1		
165 Jessa	1		
Zukus		18	11

Слика 12. Поименични попис граничара Банатске Земаљске Милиције, чета Идвор и Леополдова (Чента), капетан Михаило Соринка (Muster lista, Idvor und Leopoldova, captain Michael Sorinko, 1753)

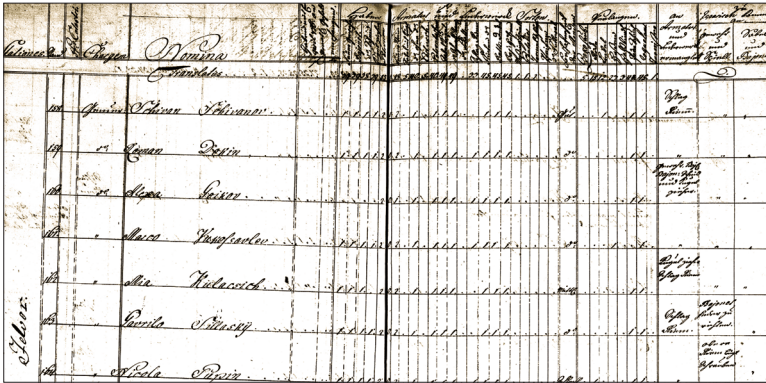
Слика 13. Пешадинац Кузман Пупић (158. gemeine Kusman Pupith, 1753)

Током истраживања нашли смо на податак о додељивању земљишта идворским граничарима 1769. године, у коме се не спомиње породица Пупић/Пупин, али се помиње извесни Никола Попић.⁴⁷ Претпоставили смо да је у питању погрешан препис документа, али у оригиналном документу заиста је наведен Никола Попић.⁴⁸ Документ из 1753. године о Банатској земаљској милицији и граничарском месту Идвору дефинитивно је потврдио да „Попић” није погрешан препис презимена Пупић, јер се поред Кузмана Пупића, који се наводи као граничар 1753. године, наводи и Мартин Попић.⁴⁹ То значи да су у Идвору постојале две породице различитог презимена – Пупићи и По-

⁴⁷ Срета Пецињачки, „Индивидуална распоредела земље Идворским граничарима 1769. године”, Зборник *Маџице српске за историју*, 7 (1973): 124, 126.

⁴⁸ ÖStA, KA, Kartensammlung, Glh, 242, Austheilungs Tabella, Uber das Militar Orth Idvor, wie dessen Terrain an die nachstehende, Individua Anno 1769, vertheillet worden ist als.

⁴⁹ ÖStA, FHKA, BA, Ktn. 77 (rote Nr. 41), folio 301–412.

Слика 14. Пешадинац Никола Пупин (164. gemeine Nicola Pupin, 1776)

пићи, као и да је породица Попић жиела у Идвору барем у периоду од 1753. до 1769. године, али да је у неком тренутку нестала из Идвора.

Прегледом грађе у периоду од 1764. до 1835. године из Ратног архива у Бечу, а која се односи на 12. банатско-немачку граничарску регименту, наилазимо на много нових, до сада непознатих података о многобројним српским родовима у Банату, између осталог и о роду Пупић/Пупин. Наиме, подаци који се тичу српских граничара из ове војне формације почињу тек са увођењем одређених села у домен Војне границе и њиховим укључивањем у одбрамбени систем. Идвор је укључен у систем Војне границе тек 1776. године. У фебруару 1776. године, у попису новопримљених граничара Идвора, помиње се граничар-пешадинац (gemeinne) Никола Пупин (Nicola Pupin, редни број 164).⁵⁰ По годинама живота, наведени Никола Пупин би могао бити исти онај Никола Пупић/Пупин кога смо претходно пронашли у матичним књигама.

Након Николе Пупина, у попису новопримљених граничара Идвора децембра 1791. године помиње се Арсен Пупин (Arsen Pupin, број куће 99).⁵¹ Он је отпуштен из војске у марту 1802. године.⁵² У црквеним матичним књигама проналазимо само једног Арсенија Пупина, деду Михајла Пупина, који је највероватније управо забележени гра-

⁵⁰ Преузето 19. 2. 2019, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TD-NQ52-3?i=771&cat=132356>.

⁵¹ Преузето 19. 2. 2019, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TD-NSVN-F?i=399&cat=132356>.

⁵² Преузето 20. 3. 2019, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TD-N9MJ-R?i=384&cat=132356>.

Zimski
№ 10 112 112 2 1202

Transport
Der andere Regiment und Camp
Oberrheinischer Krieg von Sueden den 20 December 1711
von Weidling in Fluggelben von dem Regiment und Camp
den Kriegszug den Fort bis Ende December 1711 wie folgt:

<i>№</i>	<i>Regiment</i>	<i>Name</i>	<i>№</i>	<i>Name</i>
24	<i>Regiment</i>	<i>Stephan Schick</i>	1	<i>Laurenz Baum</i>
25		<i>Albena Kullerstein</i>	1	<i>Anton Schick</i>
28		<i>Anton Ditsch</i>	2	<i>Anton Schick</i>
34		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
35		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
47		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
77		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
100		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
108		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
188		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
189		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
190		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
191		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
192		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
193		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
194		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
195		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
196		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
197		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
198		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
199		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
200		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>

Ungar

№ 10 112 112 2 1202

Transport
Der andere Regiment und Camp
Oberrheinischer Krieg von Sueden den 20 December 1711
von Weidling in Fluggelben von dem Regiment und Camp
den Kriegszug den Fort bis Ende December 1711 wie folgt:

<i>№</i>	<i>Regiment</i>	<i>Name</i>	<i>№</i>	<i>Name</i>
17	<i>Regiment</i>	<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
18		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
19		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
20		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
21		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
22		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
23		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
24		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
25		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
26		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
27		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
28		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
29		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
30		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
31		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
32		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
33		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
34		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
35		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
36		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
37		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
38		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
39		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>
40		<i>Anton Ditsch</i>	1	<i>Anton Schick</i>

Слика 15. граничар Арсен Пупин, примљен у регименту (1791)

Слика 16. граничар Арсен Пупин, отпуштен из регименте (1802)

№	Immunum	Cognomen	Nomen	Paterfamilias		Materfamilias		Anno	M. A. H.
				№	Nomen	№	Nomen		
55.	Carla	Lam	Lachon	25	St. Michael	25	St. Michael	1809	1
56.	Jovan	Popov		25		25		1809	1
57.	Jovan	Palich		25		25		1809	1
58.	Jamalo	Stankov		25		25		1809	1
59.	Jovja	Stankov		25		25		1809	1
60.	Jovan	Stankov		25		25		1809	1
61.	Danilo	Stankov		25		25		1809	1
62.	Jovan	Stankov		25		25		1809	1
63.	Jovja	Stankov		25		25		1809	1
64.	Jovja	Stankov		25		25		1809	1
65.	Jovan	Stankov		25		25		1809	1
66.	Jovja	Stankov		25		25		1809	1
67.	Jovan	Stankov		25		25		1809	1
68.	Jovan	Stankov		25		25		1809	1
69.	Jovan	Stankov		25		25		1809	1
70.	Jovan	Stankov		25		25		1809	1

Слика 17. Граничар Живан Пупин при упису у регименту (1809)

№	Immunum	Cognomen	Nomen	Paterfamilias	Materfamilias	Anno	M. A. H.
58.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
59.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
60.	Antakalov		Stankov	25	St. Michael	1809	1
61.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
62.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
63.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
64.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
65.	Antakalov		Stankov	25	St. Michael	1809	1
66.	Stankov		Stankov	25	St. Michael	1809	1
67.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
68.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
69.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1
70.	Jovan		Stankov	25	St. Michael	1809	1

Слика 18. Граничар Никола Пупин у попису регименте (1831)

ничар Арсен Пупин. Он није био последњи граничар из породице Пупин у Идвору. Арсенијев син из првог брака са Макреном Стан, Живан (Schiwan Purpin), био је четврти војни обвезник/граничар из Идвора кога смо пронашли, након Кузмана, Николе и Арсена. Он је забележен као граничар у јулу 1809. године (кућни број 101). Забележено је и да је у том тренутку имао 19 година, а да је био висок 190 cm.⁵³ Податак о броју година је нетачан, јер Живана проналазимо у црквеним матичним књигама крштених у 1793. години, те је при упису у граничаре заправо имао 16 година.⁵⁴

Такође, граничар је био и Арсенијев син из другог брака са Станом, а Живанов полубрат, Никола Пупин (1806–1848). Његов упис у граничарску службу је забележен 1829. године. Никола се последњи пут помиње у попису граничара 1831. године, као део компаније капетана Цветковића.⁵⁵

Посматрајући период постојања војних формација присутних на простору јужног Баната од средине 18. века до тридесетих година 19. века (за тај период смо пронашли грађу), у документима смо пронашли четири генерације породице Пупић/Пупин, односно пет граничара, од којих поуздано знамо да су тројица чланови уже породице Михајла Пупина (његов деда Арсен и два стрица, Живан и Никола). За Кузмана Пупића и Николу (поменутог при уласку Идвора у Војну границу 1776. године), не можемо поуздано рећи да ли су били директни преци, односно чланови уже породице Михајла Пупина. Узевши у обзир горенаведено, Пупићи/Пупини су се изгледа генерацијама бавили војничким занимањем.

7. Закључак

Један од првих резултата нашег истраживања је проналазак друге варијанте презимена данашњег рода Пупин, а то је презиме Пупић. Први пут у изворима (црквене матичне књиге православне цркве у Идвору) наилазимо на варијанту презимена Пупић у матичним књигама венчаних 1794. године – венчање Алке, ћерке Николе Пупића, док последњи пут ову варијанту презимена проналазимо при упису Констан-

⁵³ Преузето 16. 4. 2019, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TD-XWN3?i=304&cat=132356>.

⁵⁴ ИАП, матична књига крштених православне цркве у Идвору, 1793. година.

⁵⁵ Преузето 12. 5. 2019, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TF-R8NG?i=633&cat=132356>.

тина, оца Михајла Пупина, у матичној књизи крштених 1814. године. Никола представља једног од најстаријих забележених чланова рода Пупин у Идвору (забележен је у изворима наизменично као Никола Пупић и као Никола Пупин). За Николу не можемо са сигурношћу рећи да ли је био директни предак Михајла Пупина, али је по свему судећи био члан овог рода. Посматрајући године живота (рођен око 1740. године), Никола би могао бити отац Арсенија, Михајловог деде, али то у овом тренутку не можемо поткрепити изворном грађом. Арсенијев отац могао би бити и Исак или Павел Пупић/Пупин, које смо такође у изворима пронашли као становнике Идвора у другој половини 18. века.

Први пут проналазимо у изворима једног члана ове породице 1753. године (Кузман Пупић), као граничара-пешадинца Банатске земаљске милиције у Идвору. У литератури постоје подаци да је Идвор насељен Србима, граничарима из Поморишко-потиске војне крајине 1752. године, али постоје и индиције да је постојао још један малобројнији и старији слој становништва. На основу нашег истраживања не можемо са сигурношћу рећи одакле су и када Пупићи/Пупини дошли у Идвор, али са сигурношћу можемо тврдити да је род Пупић/Пупин присутан у Идвору барем од 1753. године. Постоје различити подаци и тумачења о досељавању рода Пупин у Идвор. Наиме, подаци који се износе у појединој литератури⁵⁶ да породица Пупин долази у Вевчане тек у 19. веку, а потом из Вевчана у Идвор, не могу бити тачни. Будући да смо у изворима пре Арсенија, Михајловог деде, у Идвору пронашли Кузмана (1753), Николу (1776), Павела (1781) и Исака (1781), не могу бити тачни ни подаци који се износе код појединих аутора⁵⁷ да је Арсеније, Михајлов деда, први дошао у Идвор и постао зачетник идворског рода Пупин. Када причамо о Арсенију (1769–1837), Михајловом деди, њега први пут проналазимо у војним пописима 12. банатско-немачке регименте децембра 1791. године, као граничара-пешадинца из Идвора, док се у црквеним матичним књигама православне цркве у Идвору први пут бележи приликом крштења његовог сина Живана, са првом супругом Макреном, рођеном Стан, 1793. године.

Постоји у литератури и теорија о цинцарском пореклу рода Пупин, преко Пупе, жене цинцарског порекла, а наводне преткиње Михајла Пупина. Напомињемо да, осим што не постоје конкретни докази поткрепљени изворном грађом о повезаности Пупе са идворским ро-

⁵⁶ Трифуновски, *Охридско-Сџрушка област: анџројеогеографска истраживања*, 189.

⁵⁷ Митрески, *Михајло И. Пупин: од Вевчани до Идвор*, 42, 43.

дом Пупин, такође је и овакав начин тумачења порекла једног рода погрешно постављен. Наиме, порекло једног рода посматра се кроз патернално порекло зачетника презимена (порекло по мушком пра-претку), а не кроз порекло једне од женских чланова породице.

Како би одгонетнули порекло рода Пупин по мушкој линији, осим старијих метода истраживања, применили смо и нове методе истраживања порекла. У питању су генетска испитивања патерналног порекла кроз ДНК анализу Y хромозома (генетско тестирање порекла, искључиво по мушкој линији). Тестирањем Y хромозома Михајла Пупина из Идвора (крсна слава Мала Госпојина), имењака и презимењака чувеног научника Михајла Пупина, утврђено је да породица Пупин из Идвора припада хаплогрупи I2-P37>M423>L621>CTS10228>Y3120. Грана L621 је највећа грана хаплогрупе I2, а из ње проистичу гране CTS10228 и још низводнија Y3120, која се везује углавном за етногенезу Словена и њихову каснију експанзију, односно сеобе са подручја источне Европе ка подручју југоисточне Европе. Како бисмо боље сагледали патернално порекло, утврдили старију подграну којој припада род Пупин, али и добили генетска поклапања са неким од многобројних тестираних родова, потребна су даља генетска тестирања. Наш рад представља прилог изучавању порекла идворског рода Пупин, иза којег ипак остаје простор за даље истраживање. Још увек су отворена питања одакле су и када дошли преци рода Пупић/Пупин у Идвор, ко су били директни преци Арсенија, деде Михајла Пупина, као и многа друга питања.

Извори

1. Архива православне цркве у Идвору, Домовни протокол православне цркве у Идвору 1845. године.
2. Историјски архив у Панчеву, матичне књиге крштених, венчаних и умрлих православне цркве у Идвору.
3. Österreichisches Staatsarchiv, ФНКА, ВА, Ktn. 77 (rote Nr. 41), folio 301–412 und fol. 606–608; KA, Kartensammlung, Glh , 242, Austheilungs Tabella, Über das Militar Orth Idvor, wie dessen Terrain an die nachstehende, Individua Anno 1769, vertheillet worden ist als.
4. Усмено сведочење Михајла Пупина, уз попуњену анкету приликом давања ДНК узорка (3. април 2021. године, Идвор).

Литература

1. Бугарски, Стеван. „Споменици Срба у Румунији жртава светских ратова”. Темишарски зборник, 7 (2014).
2. Бугарски, Стеван. „Ономастика села српског Семартона”. Темишварски зборник, 4 (2006).
3. Вујанић, Милица, Даринка Гортан Премк, Милорад Дешић, Рајна Драгићевић, Мирослав Николић, Љиљана Ного, Васа Павковић, Никола Рамић, Рада Стијовић и Милица Радовић Тешић. *Речник српскоја језика*. Нови Сад: Матица српска, 2011.
4. Гавриловић, Владан. „Попис Потиске војне границе из 1748. године”. *Мешовиџа прађа*, 32 (2011).
5. Engel, Pál. “A temesvári és moldovai szandzsák török kori települései 1554–1579”. (Szeged: 1996), 97, map 1. Преузето 21. 3.2021. https://library.hungaricana.hu/en/view/CSOM_Dae_08/?query=A%20temesv%C3%A1ri%20%C3%A9s%20moldovai%20szandzs%C3%A1k%20t%C3%B6r%C3%B6kkori%20telep%C3%BCl%C3%A9sei%201554-1579%20-%20&pg=0&layout=s.
6. Ердељановић, Јован. *Срби у Банаџу: насеља и сџановнишџво*. Нови Сад: Матица српска, 1992.
7. Идворски Пупин, Михајло. *Са џашњака до научењака*. Београд: Фонд Младен Селак-Млади проналазач, 2013.
8. Илић, Јелена. „Насељавање Потиских и Поморишких граничара у Банат (1751–1753)”. *Зборник Маџице српске за исџорију*, 89 (2014).
9. Илић-Мандић, Јелена. „Насељавање поморишких и потиских граничара у Банат”. *Зборник Маџице српске за исџорију*, 89 (2014).
10. Марков, Светозар. *Дињаџ некад и сад*. Темишвар: Савез Срба у Румунији, 2018.

11. Митрески, Павле. *Михајло И. Пуџин: од Вевчани до Идвор*. Струга: Ирис Струга, 2020.
12. Николић, Риста Т. *Врањска Пчиња у сливу Јужне Мораве*. Београд: Српска краљевска академија, 1903.
13. Пецињачки, Срета. *Панчевачки дисџрикти: 1717–1773*. Нови Сад: Филозофски факултет, Институт за историју, 1985.
14. Пецињачки, Срета. *Граничарска насеља Банати (1773–1810): I том (А-И)*. Нови Сад: Матица српска, 1982.
15. Пецињачки, Срета. „Индивидуална распоредела земље Идворским граничарима 1769. године”. *Зборник Мајице српске за историју*, 7 (1973).
16. Поповић, Душан Ј. *Срби у Банату до краја 18. века. Историја насеља и становништва*. Београд: Научна књига, 1955.
17. Поповић, Душан Ј. *Београд у 18. веку од 1717–1739. године*. Београд: ЗД+, 2011.
18. Поповић, Душан Ј. *О Цинцарима: прилози истраживања становника нашег крајинског друштва*. Београд: 1937.
19. Стајић, Васа. *Великокикиншки дисџрикти: 1776–1876*. Нови Сад: Матица српска, 1950.
20. Тодоров, Слава. *Идвор: монографија*. Панчево: 2004.
21. Трифуновски, Јован Ф. *Врањска котлина: антропогеографска истраживања: књижна група-осебан гео*. Скопље: Универзитетска печатница, 1963.
22. Трифуновски, Јован Ф. „Средиште средњовековног Жеглигова”. *Гласник српског географског друштва*, 61 (1981).
23. Трифуновски, Јован Ф. *Охридско-Ситрушка области: антропогеографска истраживања*. Београд: Српска академија наука и уметности, 1992.
24. https://adatbazisokonline.hu/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/342?search=pupin&term=eyJxIjoicHVwaW4iLCJmcSI6W10sInNvcnQiOiJzY29yZSIsImFxIjoilwiYXFUeXBlljoiln0=&curr=1. Преузето 21. 3. 2021.
25. https://adatbazisokonline.hu/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/5011?search=pupa&term=eyJxIjoicHVwYSIsImZxIjpbXSwic29ydCl6InNjb3JllwiYXEiOiilLCJhcVR5c. Преузето 21. 3. 2021.
26. https://digi.landesbibliothek.at/viewer/image/AC08513816_Verlustliste_Nr_0508/3/-/. Преузето 3. 6. 2021.
27. https://digi.landesbibliothek.at/viewer/image/AC08513816_Verlustliste_Nr_0392/36/LOG_0025/. Преузето 3. 6. 2021.

С. Панчевачки, Н. Конески, Д. Цуцић, Прилог проучавању порекла Пупина

28. https://digitalni.arhivbeograda.org/show_document.php?id=973599. Преузето 3. 6. 2021.
29. https://digitalni.arhivbeograda.org/show_document.php?id=973600. Преузето 3. 6. 2021.
30. https://www.eupedia.com/europe/Haplogroup_I2_Y-DNA.shtml. Преузето 6. 6. 2021.
31. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:6984-XJ3Z>. Преузето 21. 3. 2021.
32. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TD-N9MJ-R?i=384&cat=132356>. Преузето 20. 3. 2019.
33. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TD-NQ52-3?i=771&cat=132356>. Преузето 19. 2. 2019.
34. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TD-NSVN-F?i=399&cat=132356> Преузето 19. 2. 2019.
35. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TD-XWN3?i=304&cat=132356>. Преузето 16. 4. 2019.
36. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TF-R8NG?i=633&cat=132356>. Преузето 12. 5. 2019.
37. <https://www.familysearch.org/library/books/records/item/232148-redirect>. Преузето 3. 6. 2021.
38. <https://www.familysearch.org/library/books/records/item/232808-redirect>. Преузето 3. 6. 2021.
39. <https://www.poreklo.rs/2019/03/28/haplogrupa-i2/>. Преузето 6. 6. 2021.
40. <https://www.poreklo.rs/2021/05/30/poreklo-mihajla-pupina/>. Преузето 6. 6. 2021.
41. <https://www.yfull.com/tree/I2/>. Преузето 6. 6. 2021.
42. Цвијић, Јован ур. *Насеља Српских земаља*. Књига 2. Београд: Државна штампарија Краљевине Србије, 1903.
43. Цуцић, Драгољуб и Мартиновић Драгољуб. *Научник, изумишљел, професор, родољуб – Михајло Идворски Пупин: илустрирана монографија*. Београд: Институт Михајло Пупин Београд, Дом Културе Михајло Пупин Идвор, 2020.

Saša Pančevački

Clinical Hospital Center *Zemun*, *Zemun*

Nikola Koneski

Institute of Recent History of Serbia, Belgrade;

Regional Talent Centre *Mihajlo Pupin*, Pančevo

Dragoljub A. Cucić

Regional Center for Talents *Mihajlo Pupin*, Pančevo

CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE ORIGIN OF MICHAEL PUPIN

The subject of our research is the origin of Mihajlo Pupin, that is, the origin of the Pupin family. One of the main goals of the article is to provide new data and interpretations regarding the presence of the above-mentioned family in Idvor, determine as precisely as possible the year of their arrival to this place, as well as to show the place (places) where they had previously lived. The article was compiled with the help of literature, but also using original material that has not been presented to the scientific public so far, or at least not in its entirety, using modern methods of determining the paternal origin of the genus (Y DNA).

Keywords: Mihajlo Pupin, genus Pupin, origin, Idvor, paternal Y DNA haplogroup of genus Pupin

*Прихваћено за објављивање на седници
Уређивачкој одбора 27. септембра 2021.*

ISSN 0354-6640

